

เทศน์พระ วันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๐

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อันนี้เรื่องวินัยนะ เรื่องวินัยเห็นใหม่ เรื่องวินัยเป็นเรื่องข้อวัตรปฏิบัติ ข้อวัตรปฏิบัตินี้เป็นทางเดินนะ มันเหมือนเห็นใหม่ ข้อวัตรปฏิบัติ ถ้าไม่มีถนนหนทางเราไปไม่ได้ แต่ตอนนี้ถนนหนทางเต็มไปหมดเลย นี่การจรจรทางอากาศนะ แล้วทางวิทยาศาสตร์เขาเจริญนี่ ตอนนี้อยานอวกาศเขาไปนอกโลกเลย เขาไปถึงในจักรวาล เขาไปพิสูจน์ทางดวงดาวต่างๆ นั่นนะมีทางเดิน แต่ถ้าคนไม่สนใจนะ ทางเดินนั้นมันก็เป็นทางเฉยๆ

ธรรมและวินัยนี้มีมาตลอด เวลาครูบาอาจารย์ของเราออกประพฤติปฏิบัตินี้ พระไตรปิฎกที่มีอยู่ในตู้ นั่นนะ นี่ครูบาอาจารย์สอนก็สอนกันตามประเพณี ตามประเพณีก็เป็นเรื่องโลก ถ้าโลกเป็นใหญ่ ทางเดินนะเดินจนไม่มีกฏจรรยา เห็นใหม่ รถติดนะเวลาเกิดอุบัติเหตุอะไรต่างๆ นี่ รถจอดเป็นแพเลย ไปไม่ได้ ไปไม่ได้นะ

คนที่มีความตั้งใจ คนที่มีการประพฤติปฏิบัติ คนที่มีอำนาจวาสนา มีอำนาจวาสนาแต่ปฏิบัติไม่ถึงที่สุดมันก็ไปไม่ได้ รถมันติดใจ ไปไม่ได้ถ้าไปก็บรด ถ้าคนสละรถนะ เดินออกนอกทาง เดินเลี้ยวไปยังมีโอกาสจะไปได้ เดินออกเรียบทางก็เหมือนกับเราไม่ไปบนถนนนั้นไง ถ้าไม่ไปบนถนนนั้น เราจะทำอะไรสิ่งใด

นี่เวลาการประพฤติปฏิบัติมันมีหนทางทั้งนั้นละ ที่จะเข้าไปหาใจของตัวเอง ถ้าหาใจของตัวเอง เราเป็นคนขี้แข็งจริงหรือเปล่าละ ถ้าเราเป็นคนขี้แข็งจริง เราสามารถสละรถของเรา สละกฏจรรยา สละถนนหนทาง ลงเดินเข้าป่าแล้วเอาตัวเองทะลุออกไปถึงเป้าหมายปลายทางได้ ถ้าเข้าถึงเป้าหมายปลายทางได้ สิ่งนี้มันถึงที่เราสร้างอำนาจวาสนามา

แต่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประพฤติปฏิบัติ มันไม่มีเลยนะ ถนนหนทางนี้ไม่มี สรรพสิ่งต่างๆ ไม่มี แต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นผู้บรรลुरुธรรม

เห็นไหม เรายังกราบธรรม ธรรมนั้นมีอยู่แล้ว สิ่งนี้มีอยู่แล้ว องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไปรู้สิ่งที่มีอยู่แล้ว นรก-สวรรค์ วัฏฏะ เป็นของที่มีอยู่แล้วเลย จิตนี้เกิดมาในวัฏฏะ วนเวียนในวัฏฏะ แล้วเราก็เกิดในวัฏฏะเหมือนกัน เราก็เกิดในวัฏฏะนี้

ถ้าไม่มีศาสนานะ เห็นไหม วิทยาศาสตร์มันเจริญ นี่พิสูจน์ได้ทางวิทยาศาสตร์ แล้ววิทยาศาสตร์พิสูจน์ได้ สิ่งทีพิสูจน์ได้โดยโลกๆ ใด ถ้าโลกพิสูจน์ได้ เขายอมรับกัน ถ้าพิสูจน์ไม่ได้ละ สิ่งทีมันพิสูจน์ได้ สิ่งนั้นเป็นคนที่มีความศรัทธามาก เพราะเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยขึ้นมาให้สิ่งนั้นเป็นประโยชน์กับโลก แต่คนวิจัยก็ตายไปโดยที่ไม่ได้สิ่งใดๆ เลย

ถ้าเราเป็นสินค้า สินค้าของเขา อยู่ในโลกนี้มันก็เป็นประโยชน์กับเขา ได้เงินใช้ในโลกละ แต่จิตดวงนี้ตายไปแล้วได้ประโยชน์อะไรละ นี่เขาทำสิ่งอะไรไว้ในโลก เป็นเรื่องของโลกเห็นไหม ถ้าโลกเป็นใหญ่สภาวะแบบนั้น แต่ถ้าธรรมเป็นใหญ่ เห็นไหม นี่ความรู้สึกใจ ธรรมคือความรู้สึก เหตุผลเป็นความรู้สึก

ถ้ากิเลสเป็นใหญ่! กิเลสเป็นใหญ่ละมันก็เหยียบย่ำหัวใจดวงนี้ กิเลสเป็นใหญ่มันเหยียบย่ำใจเรานี่ สภาวะแบบนี้มันไม่เชื่อใคร มันเชื่อความวิปัสสนิกของใจใจ ถ้าใจความเห็นของมันเป็นสภาวะแบบนั้น มันพอใจสภาวะของมันแบบนั้น มันว่าสิ่งนั้นเป็นธรรม เห็นไหม นี่กิเลสเป็นใหญ่

กิเลสเป็นใหญ่เพราะอะไร เพราะเวลาเข้าไป ชมมสากจุกา เอตมมมงคลมุตตม ถ้าธรรมเป็นใหญ่ ธรรมนี้เวลาสิ่งใดไปถึงที่สุดแห่งธรรมแล้ว ต้องเป็นสภาวะอันเดียวกัน อริยสัจเป็นอันเดียวกัน ความว่างเป็นอันเดียวกัน แต่ถ้ากิเลสเป็นใหญ่ ความว่างของเราเป็นความว่างของเรา เป็นความว่างที่เราคิดของเราขึ้นมา แต่มันไปเข้ากับสัจจะความจริงไม่ได้ ถ้าสัจจะความจริงเห็นไหม มันเป็นอริยสัจขึ้นมาได้อย่างไร? มันรู้วิธีการได้อย่างไร?

เหมือนกับคนที่เขาประสบความสำเร็จทางโลก เขาต้องมีสัมมาอาชีพะของเขา เขาทำสิ่งใดของเขาขึ้นมาเขามีเหตุมีผลของเขา เขาถึงมีเงินมีทองของเขา เขาถึงเป็นประโยชน์ของเขา แต่เราไม่มีเหตุมีผล มันมาจากไหนละ? นี่กิเลสมันเพื่อฝัน ฝันเพื่อฝันว่าสิ่งนี้เป็นธรรม สิ่งนี้เป็นธรรม กิเลสมันเพื่อฝัน ถ้ากิเลสเป็นใหญ่มันก็ปิดกั้นหัวใจ

นี่รถติดด้วยนะ เวลาไปบนถนนนี่รถมันติดด้วย บนถนนหนทางนี่รถมันติดด้วย แล้วเราไปฝ่าฝืนมันเลย รถเรานี้เหยียบไปบนรถของคนอื่น ข้ามหัวเขาไปได้อย่างไร มันจะทะลุถึงเป้าหมายได้อย่างไรในเมื่อมันเป็นไปไม่ได้ แต่นั่นมันเป็นการเพื่อฝืน มันก็เพื่อฝืนไปได้

แต่ถ้าเป็นความจริงไม่เป็นอย่างนั้นเลย ไม่เป็นอย่างนั้นเพราะอะไร เพราะมันไม่มีการกระทำ ในเมื่อกิเลสไม่โดนทำลายในหัวใจนั้น นี่ในเมื่อกิเลสมันหลบอยู่ในใจนะ เวลากำลังหรือจิตเราดี สมาธิเราดี เรามีกำลังขึ้นมา มันก็เสียบอยู่ในใจเราอย่างนี้ แต่ถ้ามันพื้นขึ้นมาจะ เวลามันพื้นขึ้นมา เวลากำลังเราอ่อนแอลง

นี่ถ้ามันพื้นขึ้นมาเพราะอะไร? เพราะมันเคยเห็นสภาวะธรรมนี้ มันต้องหลบซ่อน ถ้ามันพื้นขึ้นมาจะ มันทำให้เราออกนอกกลุ่มนอทางไปเลย จะทำให้เรานี้ไม่มีกภูมิเกณฑ์เลย จะทำให้เราเสียคนไปเลยเห็นไหม คำว่าเสียคน เวลาเสียคนกิเลสมันพาเสียใหม่ สิ่งที่ทำให้เราเสียคนนี่กิเลสพาเสียใหม่? กิเลสไม่พาเสียเลย เพราะการที่เสียคนคือจิตดวงนี้เป็นคนเสียคน เพราะอะไร? เพราะจิตมันอยู่กับเรา จิตมีการกระทำ

นี่กิเลสมันอยู่กับใจใช่ไหม พอกิเลสอยู่กับใจนี้มันก็พาใจทำ เพราะกิเลสมันทำไม่ได้ กิเลสมันเป็นความอยาก กิเลสมันเป็นตัณหา แต่เวลามันยุแห่ย์ มันเคลิบเคลิ้มนะ มันหลอกลวงให้ใจนี้เคลิบเคลิ้ม ใจก็ทำตามไป พอทำตามไปเพราะใจมันเห็นจริง เห็นดี เห็นงามไปกับกิเลส พอกิเลสมันมีกำลังขึ้นมา มันชักนำขึ้นมา นี่พอจิตมันเห็นดีเห็นงามไปกับมัน

จิตเป็นคนทำ จิตเป็นคนคิด การกระทำเกิดมาจากความคิด การกระทำเกิดมาจากเรื่องของหัวใจ หัวใจปรารถนา หัวใจมีการกระทำมันถึงทำออกไป ทำออกไปแล้วผลล่ะ? ผลก็ต้องตกกับใคร? ผลก็ต้องตกกับผู้ที่กระทำสิ ผลที่ตกอยู่กับผู้กระทำ ก็ทำที่ใครล่ะ ก็ที่ตัวจิตนี่ไง ตัวจิตนี้มันโดนกิเลสหลอก กิเลสมันหลอกนะว่าสิ่งนี้เป็นสภาวะธรรม ธรรมอย่างนี้เป็นสภาวะธรรม ธรรมที่แบบรถมันติดนี้

รถมันติด ติดเพราะอะไร? ติดเพราะว่าเอาโลกเป็นใหญ่ไง ถนนหนทางก็มีอยู่ แล้วมันไปขวางไว้หมดเลย กิเลสมันไปขวางไว้หมดเลย เรื่องของโลกๆ มันขวางธรรมไว้หมดเลย แล้วเรานี้เราว่าเราปฏิบัติธรรม แล้วก็โดนสิ่งที่เป็นโลกขวางไว้ แล้วเราก็จะ

เหยียบย่ำมันไป เหยียบย่ำทำลายไปนะ ทำลายเขาไม่ได้ทำลายกิเลส ทำลายเขา ทำลายสิ่ง
ที่คิดขวางนี้เหยียบย่ำเขาไป แล้วผลมันเกิดกับใคร ผลมันเกิดขึ้นมากับจิตดวงนี้ เพราะ
กิเลสมันหลอกหลวง กิเลสมันล่ยมให้เราเชื่อมั่น แล้วเราก็เหยียบย่ำเขาไป ทำลายเขาไป
ผลตกขึ้นมา ตกขึ้นมาจากจิต จากผู้กระทำ

กิเลสเป็นกณฺหุเหย่ กิเลสเป็นกณฺหุเหย่ให้ใจนี้เป็นคนกระทำ ผิดแล้วกระทำแล้ว
กิเลสมันไม่รับผลใจ ดวงนี้ต่างหากเป็นผู้รับผล เห็นไหม มันเสียดคน เสียดจิต เสียดโอกาส
เสียดการกระทำ เสียดไปหมดเลย มันก็เป็นผลกระทบเห็นไหม ผลกรรมเกิดกับใจดวงนี้ ถ้ามี
สติสัมปชัญญะ ทำเสร็จแล้วทำลายเขาไปแล้วก็จะมาเศร้าใจทีหลัง เศร้าใจว่าเราไม่ควร
กระทำเลย

เวลาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “สิ่งใดทำไปแล้วระลึกถึง
ภายหลังแล้วเสียใจ สิ่งนั้นไม่ดีเลย” สิ่งนั้นไม่ดีจริงๆ แต่ขณะที่ทำมันไม่มีสติ มันโดน
กิเลสขุเหย่ มันโดนกิเลสชักนำไป กิเลสเห็นไหม กิเลสอยู่ที่ไหน? กิเลสอยู่ในใจของเรา
นี่ กิเลสนี้มันร้ายนัก กิเลสมันไม่อยู่ที่ไหนนะ มันไปอยู่บนต้นไม้ไม่ได้ มันไปอยู่ที่วัตถุ
ไม่ได้ ถ้ากิเลสมันอยู่ที่วัตถุนะ เราเผาทำลายมันนะ วัตถุต่างๆ เราระเบิดทำลายได้หมด
เลย ต้นไม้เห็นไหม เราทำลายได้ทั้งนั้น ถ้ากิเลสมันอยู่กับต้นไม้ อยู่กับสิ่งต่างๆ อยู่กับ
วัตถุ ทำลายได้หมดเลย

แต่กิเลสมันอยู่กับใจของคน ถ้าใจของคนมันเป็นเรื่องกิเลสของเขา มันต้องให้ผล
กับเขา แต่มันอยู่กับใจของเราเนี่ย เวลามันสงบเพราะเรามีสติ เรามีสัมปชัญญะ เรามีจิตใจที่
เข้มแข็งนี้ มันก็ชุกอยู่ในหัวใจของเรา เวลาจิตเราเสื่อมลง จิตเราอ่อนแอลง เวลามันขึ้นมา
นี้ มันขุเหย่เราขึ้นมาเนี่ย นี่มันเป็นกิเลสของเราไง กิเลสของเรามันก็ทำลายเราเห็นไหม
ทำลายเราก็ทำลายโอกาสของเรา ทำลายเราจนเราเสียดคนไป ถ้ามีสติสัมปชัญญะขึ้นมา
สิ่งนี้มันก็เป็นที่น่าเสียดายมาก

“สิ่งใดทำแล้วเสียใจสิ่งนั้นไม่ดีเลย” ไม่ดีเลย.. แต่ขณะที่มันเกิด ทำไมเราไม่รู้
ทำไมเราไม่เห็น ทำไมเราพ่ายแพ้มันเห็นไหม เราพ่ายแพ้มันแล้วเราเป็นนักรบ เป็นศากย
บุตรพุทธชินโรส เป็นผู้ที่จะรบกับกิเลส

เรื่องของหมูกณะ เรื่องของสังคม เรื่องของเรานะ ถ้ามีครูมีอาจารย์ ครูบาอาจารย์ นี่เป็นผู้ที่ปกครองผู้ที่ดูแล พ่อแม่ครูจารย์หาอยู่หากิน ปกป้องดูแลเรา เรื่องถ้ามันผิดพลาด ให้ครูบาอาจารย์ท่านเป็นผู้แนะนำ เป็นผู้ที่ตักเตือน เราก็ดูเขานี้ ทำอย่างนี้ไม่ดีเลย ทำอย่างนี้ทำให้กระทบกระเทือนกัน เราจะไม่ทำอย่างนั้น เห็นไหมมันสอนเรา แล้วถ้ามีอะไรถึงครูบาอาจารย์ ครูบาอาจารย์ตัดสิน แต่ถ้าเราเข้าไปตัดสิน กำลังเราไม่พอ

มันเป็นเหมือนกับเราเป็นเด็กด้วยกัน เวลาคุยกันไปมันก็ไม่ฟังกัน ถ้าเตือนได้ก็เตือน ถ้าเตือนสิ่งที่เป็นประโยชน์ เตือนแล้วมันเป็นประโยชน์ก็ดีไป แต่ถ้าเตือนไม่ได้ไม่ต้องเตือน เรื่องของเขา เรื่องของเขาคือกรรมของเขา การกระทำของเขา รอดติอยู่อย่างนี้ เขาจะฆ่าไป เขาจะเหยียบไปบนรถ เขาจะฆ่าไปขนาดไหน เวลารถมันโดนเหยียบโดนฆ่า โคนทำลายนี้ รถมันเสียหายนะ

แต่ตัวการกระทำของจิต จิตมันเหยียบฆ่าหมูกณะ เหยียบฆ่าหัวคนไปนี้ จิตนี้มันเป็นกรรม นี่เหยียบฆ่าขนาดไหนมันก็ไม่ทำลาย เพราะมันเป็นความรู้สึก มันเป็นความนึกคิด ความรู้สึกความนึกคิดเหยียบหัวเขาไปนี้ มันไม่ทำลายใคร มันไม่มีอะไรบอบสลาย แต่มันเกิดการกระทำ มันเกิดมโนกรรม มันเกิดกรรม กรรมอยู่ที่หัวใจเห็นไหม มันเป็นผลของเขา มันเป็นผลของเขาเราไม่ต้องไปเดือดร้อน

สิ่งใดที่เป็นไฟ ใครจับไฟดวงนั้น มือคนนั้นก็ต้องพอง มือคนนั้นก็ต้องปวดแสบปวดร้อนไป มือของเราไม่จับไฟ ถ้ามือของเราไม่จับไฟ เราก็ไม่ปวดแสบปวดร้อน แต่เราดูเวลาคนอื่นเขาจับไฟ มันร้อน มันพองนี้ เราก็ไปเจ็บปวดแทนเขา เจ็บปวดแทนเขา เราก็เป็นทุกข์นะสิ

นี่ใจเขาใจเรา เราดูที่ใจเรา เรากลับมาที่มือเรา เรากลับมารักษามือของเรา สิ่งนี้เป็นไฟอย่าจับ! เอามือออกห่างๆ ใครเขาโง่เขาจับนั้นเป็นผลของเขา แล้วเดี๋ยวเขาจะรู้สึกผลของเขา เพราะการกระทำนี้เห็นไหม กายกรรม วาจกรรม มโนกรรม กรรมมันเกิดแล้ว การกระทำเกิดแล้วนะ ใจมันเศร้าหมองแล้ว ความเศร้าหมองของใจให้มันเศร้าหมองอยู่อย่างนั้น มันเป็นความทุกข์ของเขา นั่นเป็นเรื่องของโลก

ถ้าความทุกข์ของเรา เราเป็นนักรบ เราจะประพฤติปฏิบัติ เราจะดูใจของเรา ถ้าสิ่งนั้นมันเป็นคติมันเตือนใจ เวลาผู้ที่มีธรรม สิ่งใดเกิดขึ้นถ้ามันเป็นผลดีมันจะเป็น

ประโยชน์กับเรา เป็นกรรมใจ ใจเป็นกรรมมองสิ่งใดเป็นกรรมไปหมดเลย นี่สิ่งต่างๆ เกิดขึ้นกระทบขึ้นมา มันย้อนกลับมาเป็นประโยชน์กับเรา เป็นความรู้ดีของเรา พอย้อนกลับมามันเป็นประโยชน์นะ มันเป็นความนึกคิด มันเตือนเราไป อย่างนี้อย่าทำนะ

คุณ คุณเขาทำนี่มันเป็นผลมาอย่างนั้นเห็นไหม เพราะอะไร เพราะเขาขาดสติ แล้วเราขาดสติไหม? ถ้าเราขาดสติ สติเราจะฝึกฝนอย่างไร เราจะตั้งสติของเราขึ้นมาอย่างไร เพื่อเห็นอย่างนั้นนี้ มันเป็นเหมือนกับเทศนาถ้อยคำหนึ่งเลย เขาทำให้เราดูอย่างนี้ แล้วกรรมมันจะส่งผลให้เขาทุกข์ร้อนไปข้างหน้า เขาจะรู้ไม่รู้จักแล้วแต่ แล้วเวลาผลกรรมมันเกิดขึ้นมานี้ สิ่งนี้มันลอยมาจากฟ้าหรือ

กรรมเห็นไหม เราเคยทำสิ่งใด ครูบาอาจารย์ท่านว่า เวลาเจ็บไข้ได้ป่วย เวลาถูกศิษย์หรือพระอุปฐากเอายา เอาอะไรไปให้ ท่านบอก “ฉันไม่ได้หรอก ฉันไปก็เท่านั้นแหละ เพราะมันเกิดมาจากกรรม” ท่านเคยทำสิ่งๆ หนึ่งเอาไว้ กรรมมันตามสนองมานี้ มันจะเห็นสภาวะแบบนั้น สิ่งที่กรรมสนองมานี้มันสนองมาอะไร มันสนองมาเรื่องร่างกายนะ เพราะอะไร เพราะยอมรับ ใจมันรู้รู้ว่าสิ่งนี้เกิดมาจากอะไร สิ่งนี้เป็นอะไรไปนี้ มันยอมรับเห็นไหม

สิ่งที่ยอมรับ คุณ คุณขนาดพระโมคคัลลานะ นี้โจรเขาจะทูปนี้เหาะหนีถึง ๓ หนนะ แล้วเหตุนี้มันเกิดขึ้นมาจากอะไร จะเหาะหนีก็ยังไม่เหาะหนีได้อยู่ เพราะอะไร เพราะฤทธิ์เดชนี้ เพราะอะไร เพราะเป็นพระอรหันต์ด้วย เป็นผู้มฤตยูด้วย เหาะได้ทั้งนั้นแหละ แต่เพราะมีกรรม เพราะเคยทำมาเอาไว้ สิ่งนี้ตามมา นี่มันไม่เจ็บไม่ปวดใจ เขาจะทูปอย่างไรก็ปล่อยให้เขาทูปไป ทูปเสร็จแล้วเอาฤทธิ์นี้รวมร่างกายนี้คืนกลับมาเป็นปกติ ไปลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะนิพพาน

จิตที่มีคุณภาพเห็นไหม ขนาดว่าจิตเรานี้มีอะไรกระทบนี้มันยังทรงสมาธิไม่ได้เลย สมาธิมันจะเสื่อมจะถอยต่อเมื่อจิตมันเศร้าหมอง นี้เขาทูปร่างกายจนหนัก แผลก ขนาดไหน จิตมันกระเทือนไหม? ถ้าจิตมันไม่กระเทือน ด้วยฤทธิ์เห็นไหม รวมร่างกายนี้ให้กลับมาเป็นปกติแล้วเหาะไปลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จะขอลาไปนิพพาน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่า “ให้สมควรแก่เวลาของพระโมคคัลลานะเถิด”

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ปล่อยให้มันเป็นสัจจะความจริง มันเป็นสภาวะกรรมที่เกิดขึ้น ที่การกระทำของแต่ละบุคคล กรรมมันให้ผลอย่างนั้นใช่ไหม

นี่พระโมคคัลลานะลาแล้ว ลาเสร็จแล้วองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “ถ้าเธอไปนิพพาน เธอจะสิ้นชีวิตแล้วนี่ขอให้แสดงธรรมสอนสังคม สอนพี่น้อง สอนในสงฆ์” นี่แสดงธรรมได้อีกด้วย นี่คนเรานี้จะจิตมันเป็นสภาวะ ร่างกายมันแตกสลายไปแล้ว นี่ยังแสดงธรรม เหาะขึ้นไป-ลงมา เหาะขึ้นไปแล้วแสดงธรรม เสร็จแล้วกลับไปเพิ่มเติม กลับไปตรงที่โจรเขาทูป ตรงที่ตายนั้นละ กลับไปถึงแล้วคลายฤทธิ์ออกเป็นเหมือนสภาวะอย่างเดิม

นี่สภาวะกรรม กรรมให้ผล เวลากรรมให้ผลมันเป็นสภาวะกรรมอย่างนั้น มันไม่ขาดสูญ เว้นไว้แต่ที่หัวใจ พระอรหันต์อยู่ที่ใจ พระอรหันต์ไม่ได้อยู่ที่ร่างกายหรือ พระอรหันต์ร่างกายก็เป็นปกติเป็นปุถุชนนี่ละ “ร่างกายเหมือนปุถุชน แต่ไม่ใช่ปุถุชน” ร่างกายเหมือนปุถุชนเพราะร่างกายเหมือนกัน ร่างกายนี้มันมีดิน น้ำ ลม ไฟ เหมือนกัน มีธาตุไฟคือจิตที่เป็นพระอรหันต์อยู่ในหัวใจนั้น ธาตุ ๔ ชั้น ๕ นี่เป็นปกติ

แล้วนี่ใจเป็นธรรม ใจเป็นธรรม ที่ว่าใจเป็นธรรม พระอรหันต์ใจเป็นธรรม ธรรมกาย กายนี้เป็นธรรม ถ้าเป็นพระอรหันต์ กายนี้เป็นกายของพระอรหันต์ ในเมื่อจิตพระอรหันต์อยู่ในร่างกายนั้นมันก็ฟอกจิตนั้น นี่การเคลื่อนไหวไปสิ่งนี้มันเป็นผล มันเป็นสมมุติ ร่างกายนี้เป็นสมมุติมันเป็นธาตุ แต่เพราะหัวใจบริสุทธิ์อันนั้น ฟอกอยู่อย่างนั้น ถ้าตรัสรู้ตั้งแต่ชีวิตยังยืนยาวแล้วฟอกไป เวลาสิ้นชีวิตไปเผา..

เพราะสมัยพุทธกาล สมัยโบราณนี้มันไม่มีความร้อนที่เรากำหนดขึ้นมาโดยเทคโนโลยีให้มีความร้อนมาก เผาจนเป็นที่ว่าเป็นแก้วเป็นแก้วขึ้นมา นี่สิ่งนี้มันเป็นขึ้นมาโดยพระธาตุ แล้วเวลาเป็นธาตุเห็นไหม ที่ว่านี่พระธาตุขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังไม่เป็นแก้วเลย ทางปริยัติเขาว่าอย่างนั้นนะ เขาไม่เชื่อ เขาไม่เชื่อว่าสิ่งนี้มันเป็นประโยชน์อะไรขึ้นมาหรือ เขาไม่เชื่อสภาวะแบบนั้น

นั่นมันเป็นเห็นไหม นี่ถ้ากิเลสในหัวใจนี่กิเลสของใคร แล้วมันอยู่ในหัวใจของใคร มันจะเป็นประโยชน์กับสิ่งใด ขนาดที่ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นมานี้ สิ่งนี้ถ้ามันเป็นนี่มันเป็นวัตถุนะ พระธาตุนี้เป็นวัตถุที่จับได้ แต่พระธาตุนี้เป็นวัตถุ แต่สิ่งที่เห็นนี่เห็นไหม

วัตถุต่างๆ ไปมันไม่มีชีวิต คุณันไม่อย่างพีชนี่ มันมีชีวิตแต่มันไม่มีวิญญาณครอง มันยังมีชีวิตของมัน มันยังดำรงชีวิตของมัน แล้วมันตายของมันไปได้

แต่พระชาตุนี่มันเป็นสิ่งที่เป็นธาตุเลย แต่ทำไมเคลื่อนไหวได้ ทำไมเพิ่มจำนวนได้ ทำไมลดจำนวนได้ อันนี้มันเป็นเรื่องของสิ่งที่ใจที่เป็นกรรม มันเป็นเศษเหลือวัตถุเศษเหลือมาจากธาตุ ๔ ธาตุ ๔ ภายที่กรรมกาย ภายที่เป็นกรรม คุณสมบัติของกายที่เป็นกรรม คุณสมบัติกายที่เป็นพระอรหันต์ขึ้นมา มันพอกใจอย่างนั้นไง เป็นสิ่งที่เหลือไว้พิสูจน์กับโลกเขา

แม้แต่จิตนี้เวลามันวิปัสสนาไปมันถึงที่สุด ที่ชำระกิเลสถึงที่สุดจิตนี้เป็นพระอรหันต์ อยู่ในร่างกายของมนุษย์นี้ อยู่ในร่างกายของสิ่งมีชีวิตนี้ สิ่งนี้เป็นกรรมอยู่แล้ว นี่สิ่งนี้เป็นกรรมนี้ เวลาบั่นลือสีหนาทนี้กรรมนี้ออกมาจากใจ ใจที่เป็นกรรมออกมาสภาพธรรมนี้มันไม่มีกิเลส ไม่มีกิเลสออกไปมันจะเป็นสภาพธรรมหมด เห็นใหม่เป็นสภาพธรรม

ธรรมอะไร ธรรมคืออะไร ธรรมคือความสะอาดบริสุทธิ์ใจ ธรรมคือสิ่งที่จิตนี้มันชำระกิเลส เป็นอริยสังขารขึ้นมาในหัวใจดวงนั้น ยังมีชีวิตอยู่แสดงธรรมโดยสามัญสำนึก เพราะจิตมันเป็นกรรม สามัญสำนึกคือเป็นสัญชาตญาณออกมาเป็นกรรมหมด พอเป็นกรรมหมด แสดงสื่อสารออกมาเห็นใหม่

ถ้าเรามีชีวิตอยู่เห็นใหม่ นี่พ่อแม่ครูจารย์ พ่อแม่ครูจารย์ยังสื่อสารธรรมได้เห็นใหม่ เวลาสิ้นไป สิ้นไปเห็นใหม่ สิ้นไปนี้ นี่สุภาทิเสสนิพพาน พระอรหันต์ที่ยังมีชีวิตอยู่ เวลาสิ้นไปนี้จิตนี้พ้นออกไปเป็นพระอรหันต์เป็นอนุภาทิเสสนิพพาน คือนิพพานล้วนๆ นิพพานที่ไม่มีเศษ คือไม่มีร่างกาย ไม่มีสิ่งที่สืบต่อกับเราอยู่แล้ว ถ้าไม่มีสิ่งที่สืบต่อกับเราแล้วสิ่งที่เหลือไว้คือธาตุ ๔ ก็คือพระธาตุ

แต่โลกมันเหลืออะไรไว้ละ เผลอแล้วก็หมดไปเห็นใหม่ สิ่งที่เหลือขึ้นมาเหลือขึ้นมาจากใจ อันนี้เกิดมาจากไหน เกิดขึ้นมาจากสิ่งที่ประพฤติปฏิบัติใจ ประพฤติปฏิบัติมากับใจดวงนี้ นี่ศากยบุตร นี่ผู้ทรงธรรมวินัย ศากยบุตรบุตรของพระองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศากยบุตร บุตรที่เกิดมาจากไหน? เกิดออกมาจากอริยสัง

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดมาจากไหน องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบรรลุนิพพานมาจากไหน มาจากอริยสังเห็นใหม่ พอบรรลุนิพพานที่โคนต้นโพธิ์นั้น แต่บรรลุนิพพานที่ไหน บรรลุนิพพานที่ใจ ใจบรรลุนิพพานี่สิ่งนี้เป็นธรรมแล้ว สภาวะธรรม ใจกับธรรมเป็นอันเดียวกัน นี่การเคลื่อนไหวเป็นเรื่องของธรรมทั้งหมดเลย แต่ก่อนหน้านั้น เวลาออกค้นคว้ามาอยู่ ๖ ปีนี้ค้นคว้าขนาดไหน สิ่งนั้นมันเป็นเรื่องของโลกๆ หมดเลย ธรรมดาขนาดไหน สิ่งทีประพาศปฏิบัติวิฤตขนาดไหน สิ่งนั้นเป็นออกมา

มันก็เหมือนกับโลกนี้ โลกที่เขาทำกันนี้ ที่ว่าไปแล้วนี้ สภาวะถนนหนทางนี้ ธรรมและวินัยนี้ เราต้องอยู่กับธรรมและวินัย ธรรมและวินัยมันเป็นสภาวะแบบนั้น แล้วเราก้าวเดินกันไป แล้วมันเป็นโลกมันก็ไปอัดอั้นกันอยู่อย่างนั้น แล้วคิดขวางกัน ทำลายกัน ทำลายกันนะ เอาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาทำลายกันว่าสิ่งนี้เป็นธรรม สิ่งนี้เป็นธรรม ฟาดฟันกันด้วยกิเลสตัดหาความทะยานอยาก แต่อ้างธรรม! เอากิเลสมาฟาดฟันกัน แต่อ้างว่าเป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่สิ่งนี้มันเป็นเรื่องของโลก เพราะสิ่งนี้เป็นเรื่องของโลก

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรม ธรรมอยู่ที่ไหน กลับมาตรัสรู้ธรรม ธรรมอยู่ที่ใจ ธรรมอยู่ที่ใจ เวลาพระสารีบุตร พระโมคคัลลานะต่างๆ เวลาเกิดขึ้นมา เวลาพระโมคคัลลานะลงมาจากเขาคิชฌกูฏ เห็นเปรต เห็นผี เห็นเทวดา เห็นไปหมดเลย! องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเห็นมาตลอด แต่บอกไม่พยากรณ์เพราะมันไม่เป็นประโยชน์ แต่ปัจจุบันนี้พระโมคคัลลานะเห็นแล้วนี้ สิ่งนี้มันเป็นพยานต่อกัน เราเห็นมาตลอดแล้ว แต่เราไม่เคยพยากรณ์เลย เพราะมันไม่เป็นประโยชน์กับใคร

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพยากรณ์อริยสัง! อริยสัง! สิ่งทีรื้อค้นนี้รื้อค้นออกมาให้จิตนี้ค้น ให้จิตนี้เป็นกิจจญาณ ให้จิตมันเป็นอริยสัง จิตทีมีการกระทำเห็นใหม่ สิ่งทีการกระทำออกมา สิ่งนี้ออกมานี้ให้จิตมันมีการกระทำอย่างนี้ออกมา แล้วมันออกมาเป็นโสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี อันนี้ต่างหากมันเป็นเรื่องของศาสนา

เรื่องการรู้เห็นในเรื่องวิฤต การเห็นต่างๆ นี่มันเป็นธรรมชาติ บุปเพณิวาสนาสติญาณนี้ย้อนอดีตชาติไปมันรู้ไปหมดละ สิ่งทีรู้ๆ อย่างนี้มันเป็น

ประโยชน์อะไรกับใครละ สิ่งที่ว่ามันเป็นประโยชน์กับใคร มันเป็นประโยชน์เห็นไหม ถ้าใจเป็นธรรมเห็นแล้วมันสลดสังเวช สิ่งนี้เป็นประโยชน์กับเรา

แต่ถ้ามันเป็นกิเลสนะ ไปเห็นสิ่งนี้ถือว่าเป็นผู้วิเศษ ผู้วิเศษไปรู้อะไร ไปรู้สิ่งนั้น มันเป็นประโยชน์อะไร เดียวนี้ทางโลกพวกพรหมศาสตร์นี้ เขาทายกันนี้แม่นยำอย่างนั้น ยิ่งเขาหาเงินหาทอง เขามีชื่อเสียงขึ้นมา เอ้า แล้วสิ่งนั้นมันแก้กิเลสไหมละ? สิ่งนั้นมันไม่แก้กิเลสเลย

แล้วนี่มันก็เหมือนกัน ทางโลกนี้ ในเรื่องสิ่งที่รู้เห็นอยู่ที่นี่ ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่พยากรณ์มันมหาศาลนะ เพราะอะไร เพราะตาของใจมันไปเห็นทั้งนั้นละ นี่ตาของเรานี้ ใจนี้มันเกิดตายเกิดตาย มันเกิดมาในวัฏฏะมันเห็นไปหมดละ สิ่งนั้นมันเห็นมา มันก็เป็นฉนวนโลกีย์ ถ้ามันเป็นอกุญญา ๖

คำว่า “อกุญญา” มันก็รู้ๆ อยู่ ก็เรื่องอย่างนี้มันเรื่องรูป รส กลิ่น เสียง ในโลกนี้ มันมีมาตั้งแต่ไหน ตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ ประวัติศาสตร์ก็อยู่อย่างนี้ ถ้าใครย้อนอดีตไปมันจะเห็น ภาพนั้นก็ยังเห็นอยู่เห็นไหม แล้วสิ่งนั้นมันแก้กิเลสได้ไหม? มันก็มีแต่เศร้าใจนะ เราเคยเป็นใหญ่เป็นโต เราเคยเป็นกรรมกร เราเคยเป็นไพร่เป็นทาส เกิดตายเกิดตาย มันก็คอดกอยู่นั่นไง แต่ถ้าเราเห็นแล้วสิ่งนั้นมันสลดสังเวช

นี่การเกิดและการตาย จิตนี้เกิดตายมาตลอด บุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณนี้ จิตนี้ต้องเกิดอยู่ตลอดไป นี่อัสวักขยญาณ อริยสังขยอยู่ตรงนี้ อัสวักขยญาณ ถ้าบรรลุดังนี้ ทำอย่างนี้ นี่อัสวะขัย สิ่งที่มีมันนอนเนื่องมากับใจ นี่เห็นไหมสิ่งที่นอนเนื่อง สิ่งที่เป็นอัสวะ สิ่งต่างๆ มันนอนเนื่องมากับใจ แล้วใจดวงนี้ถ้ามันไปบดขยี้ นะ จิตนี้ มรรคมันบดขยี้ทำลายตัวนี้ออกไป นี่สิ่งที่นอนเนื่องกับใจมันมีมาได้อย่างไร

นี่ที่ว่ากิเลสมันอยู่กับใจนี้ กิเลสมันหลอกใจนี้ กิเลสมันหลอกเรานี้ แล้วผลนี่คือใจ คือตัวกวางสวะ ตัวภพ ตัวใจกับตัวความรู้สึกนี้ ความนึกคิดนี้ ตัวนี้มันต้องแบกรับ มันต้องแบกรับมานี้ทุกภพทุกชาติ มันโดนกิเลสหลอกมานี้แล้วก็แบก กิเลสมันอยู่กับเรา อยู่กับเรานี้ แล้วก็หลอกเรามาอยู่อย่างนี้ แล้วก็เกิดตายเกิดตายอยู่อย่างนี้ แล้วเราก็ไปโทษคนนู้นคนนี้ โทษไปหมดเลย แต่เราไม่ดูใจของเรา

นี่ตัวอัสวักขยญาณมันทำลายตรงนี้ ทำลายสิ่งที่เป็นอัสวะขัยนี้ ทำลายสิ่งที่นอนเนื่องมากับใจนี้ นี่ภาวสวะ ตัวภพ ตัวที่มีไอ้สิ่งที่นอนเนื่องมาอยู่กับใจ ทำลายหมดเลย! ทำลายไปจิตมันก็บริสุทธิ์ จิตที่บริสุทธิ์มันไม่เป็นภพ มันไม่เป็นสถานที่ ภาวสวะคือตัวภพ คือตัวความรู้สึก ตัวความรู้สึกมันเกิดที่ไหนล่ะ แล้วเวลาเป็นนิพพานขึ้นมาเนี่ย ไม่มีความรู้สึก! แล้วมันเป็นนิพพานได้อย่างไรล่ะ มันเป็นความรู้สึกได้อย่างไร

ตัวนิพพานเนี่ยมันไม่มีภาวสวะ ไม่มีภพ ไม่มีสถานที่ ไม่มีอะไรเลย แล้วมันเป็นอะไรล่ะ มันอยู่ที่ไหนล่ะ มันอยู่ที่ไหน? นี่ศากยบุตรไง นี่บุตรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาพระอัญญาโกณฑัญญะ เห็นไหม “อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ สงฆ์องค์แรกเกิดขึ้นแล้วหนอ พระอัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ” นี่มีพยานเห็นไหม องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้มีพยานมีหลักฐาน

นี่ปัญญาวัคคีย์ เวลาสำเร็จเป็นพระอรหันต์หมดนะ นี่สงฆ์องค์แรกของโลก นี่ปัญญาวัคคีย์ ๕ รวมทั้งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็น ๖ เห็นไหม แล้วสละ ๑ ยังบริวารอีก ๕๔ นี่เป็นสงฆ์ ๖๑ องค์ พ้นจากบ่วงที่เป็นทิพย์และบ่วงที่เป็นโลก จงไปเผยแผ่ศาสนา อย่าซ่อนทางกันไป โลกนี้เดือดร้อนมาก อย่าซ่อนกันไป อย่าไป ๒ องค์ เพราะเสียโอกาส ให้แต่ละองค์แยกออกไปเป็น ๖๑ เส้นทาง เผยแผ่ธรรมไป

โลกเขาเดือดร้อนนัก โลกเขามีความทุกข์นัก นี่ให้เป็นประโยชน์กับโลกเห็นไหม สิ่งที่เป็นประโยชน์กับโลก โลกนี้ร้อนนัก เอาคุณธรรมนี้ เอาธรรมะไปเพื่อแผ่เขา สิ่งนี้จะ เป็นประโยชน์กับโลก นี่แล้วเราเพื่อแผ่ใคร เราต้องเพื่อแผ่เราก่อนสิ ถ้าใจเราเพื่อแผ่ขึ้นมาเนี่ย นี่เราถึงว่าโทษของเรา ให้มองโทษของเรานี้ นี่สังคมความเป็นอยู่ นี่ทฤษฎีเสมอกัน ความเห็นเสมอกัน อยู่ที่ไหนมีแต่ความสุขทั้งนั้นล่ะ

แล้วมันหาได้ไหม แม้แต่ความเห็นเรานี้มันยังลุ่มๆ ดอนๆ เลย แล้วจะหาสิ่งที่พอใจ จะไปหาที่ไหนล่ะ นี่ถ้าเอาที่ไหนไม่ได้ก็เอาที่ใจของเรา เราต้องอาศัยกัน ในป่าๆ หนึ่ง นี่ในพืชพันธุ์เห็นไหมมันจะมีต้นไม้แบบต่างๆ พันธุ์ ต่างๆ ต้นไม้จะอยู่ด้วยกันอาศัยกัน นี่ต้นนี้ตายก่อนต้นก็ย่อยสลายไปเป็นปุ๋ย ต้นไม้ยืนต้นมันก็ได้รับต้นไม้ที่ตายไปแล้วนี่มาเป็นปุ๋ยมันก็ต่อเลี้ยงชีวิต มันหมุนเวียนกันไป ต้นไม้ใหญ่ขึ้นมา มันก็แผ่

กิ่งก้านสาขา ให้ความร่มเย็นกับหญ้า ให้กับวัชพืชมันได้เกิดขึ้นมา มันก็ย่อยสลายตายไป ใต้นี้ก็ให้ความร่มเย็นกันไป

สังคมสงฆ์ก็เหมือนกัน หน้าที่ได้รับผิชอบของเราเห็นใหม่ นี่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านี้ เว้นไว้แต่สมมุติ สมมุติว่าให้เป็นผู้จัดสลาภภัต จัดให้สงฆ์เป็นสมมุติ สมมุติองค์นี้ให้ทำหน้าที่ต่างๆ กันไป นี่สงฆ์ของเราก็เหมือนกัน มีหน้าที่ทำต่างๆ กันไป รับผิชอบต่างๆ กันไป หน้าที่ที่ได้รับผิชอบ รับผิชอบไป แต่สุดท้ายรวมลงมาก็เป็นเรื่องของข้อวัตรปฏิบัติในวัดของเรา ราบรื่นดีงาม

ความราบรื่นดีงาม ความสงบสุขมันก็เกิดขึ้น ความสงบสุขเกิดขึ้น การภาวนาก็เกิดขึ้น เพราะอะไร สังคมจะสงบสุข สงฆ์ไม่มีการขัดแย้ง ความสงบความวิเวกมันก็เกิดขึ้น สังคมนั้นก็มีโอกาสในการประพฤติปฏิบัติ ทางจงกรมมันก็เปิดโล่ง การนั่งสมาธิมันก็มีโอกาส แต่ถ้ามีความขัดแย้ง มีความต่างๆ การปฏิบัติมันก็ต้องเกรงใจกัน กระทบกระเทือนกัน

ความกระทบกระเทือนกันเห็นใหม่ เหมือนกันเลย ในป่าๆ หนึ่ง ในร่างกาย ร่างกายหนึ่ง การดำรงชีวิตดำรงชีวิตหนึ่ง การสังคมสังคมหนึ่ง หมุนออกไปมันก็เป็นเพื่อใคร เพื่อสังคมชีวิตนี้เราดำรง สังคมหรือการดำรงชีวิตของมนุษย์ ร่างกายมนุษย์นี้ แล้วร่างกายมนุษย์มันได้ประโยชน์อะไรล่ะ ร่างกายมนุษย์มันก็เกิดตายเกิดตายทั้งนั้นล่ะ หัวใจต่างหากล่ะ การประพฤติปฏิบัติ ผลที่เกิดขึ้นมาจากใจต่างหาก มันเป็นผลเห็นใหม่ ศากยบุตรเกิดมาจากตรงนี้ไง

บุตรขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า! นี้ผู้บรรลुरुธรรมเห็นใหม่ เห็นธรรมอย่างนี้ เราวขมาเพื่ออะไร นี่ข้อวัตรปฏิบัติเห็นใหม่นี้ ปัจจัยเครื่องอาศัย สิ่งนี้เป็นเครื่องอาศัยหมดเลย เราก็เป็นเครื่องอาศัย เป็นของชั่วคราว แต่หัวใจที่มันว่าแห้ว หัวใจที่มันทุกข์ หัวใจที่มันแบกรับนี้มันเป็นความจริง เพราะมันคิดเมื่อไหร่ก็ทุกข์เมื่อนั้นล่ะ สุขเมื่อไหร่คิดถึงความสุขไม่ค่อยสุขเลยเพราะอะไร เพราะความสุขมันไม่ค่อยเกิดขึ้น เพราะกิเลสมันไม่ชอบ

กิเลสมันเป็นสิ่งที่ต่อต้าน มันเป็นสิ่งที่ขัดแย้ง มันไม่ชอบ แต่สิ่งใดที่เหยียบย้ำมัน สิ่งใดที่ทำลายกิเลสมันชอบ กิเลสมันชอบในสิ่งที่คิดแล้วเจ็บปวด นี่มันชอบนัก คิดในสิ่ง

ที่มันขัดแย้งในใจนี้มันชอบ ชอบสิ่งที่ขัดแย้ง ชอบสิ่งที่ทำลายกัน สิ่งนี้มันเป็นเรื่องของกิเลสมันยุแหย่ให้ใจนี้มันฟุ้งซ่าน แล้วสิ่งนี้ที่มันชอบขึ้นมา มันก็ทำให้สังคมปั่นป่วนไป สิ่งนี้เป็นประโยชน์กับใครล่ะ แต่ถ้าเป็นความสงบสุขเข้ามา มันก็ย้อนกลับมาที่ใจเห็นใหม่ สังคมภายนอก - สังคมภายใน

สังคมภายนอกเป็นหมู่คณะ สังคมภายในคือหัวใจของเรา นี่ระหว่างกิเลสกับธรรมที่มันต่อสู้กันในหัวใจ ถ้าธรรมมันเกิดขึ้นมาเป็นประโยชน์กับเราเห็นใหม่ เราถึงต้องให้สังคมภายนอกให้เป็นที่เรียบร้อย ให้ที่เป็นเชิดชูใจ เพื่อให้สังคมภายในมันมีโอกาสดำเนินการของมัน ถ้าสังคมภายในกระทำของมัน นี้อริยสังเกิดขึ้นนี้ มรรคญาณเกิดขึ้นนี้

ถ้ามรรคญาณเกิดขึ้นนี้ นี้อริยสังเกิดขึ้นนี้ ธรรมจักรเกิดขึ้นนี้ ปัญญาเกิดขึ้นนี้ สิ่งที่มีสมาธิมาปฏิบัติ ปัญญามันใคร่ครวญอย่างไร มันสมคูล มันละเอียดอ่อน มันน่าทะนุถนอมนะ ถ้ามรรคญาณมันมีสมาธิปฏิบัติทำลายเห็นใหม่ เป็นสมุจเฉตปหาน มันชำระกิเลสขาดจากใจเป็นขั้นเป็นตอนเลย

แต่ถ้ามันเป็นตถาคตปหาน คือการฝึกฝน มันรวมตัวแต่มันไม่ขาด เหมือนการทำงานที่เราไม่ชำนาญการ มันเป็นสภาวะแบบนั้น ถ้าเราฝึกฝนบ่อยครั้งจากตถาคตปหานคือปล่อยแล้วปล่อยเล่า ปล่อยแล้วปล่อยเล่า จนถ้าถึงสมคูลของมัน อานาจาตสมาธิ สมุจเฉตปหานขาด ธรรมเป็นธรรม จิตเป็นจิต ทุกข์เป็นทุกข์ แยกออกจากกันโดยสังจะความจริง แยกสังจะความจริงเลย เป็นอกุศลธรรมเลย เป็นสิ่งที่ปหานธรรม

แต่สิ่งที่คงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลง สิ่งที่เป็นนามธรรมนะแล้วคงที่ด้วย ไม่เปลี่ยนแปลงสิ่งใดๆ สิ่งนี้ประเสริฐที่สุด แล้วจะอยู่ในหัวใจของเรา ผู้ที่มีแต่ศรัทธา ผู้ที่มีความจงใจ กระทำแล้วจะเป็นผลของคนนั้น

“ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม” เห็นไหม ธรรมะอยู่ที่นั่น ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม กับดินเผาทำ ดินเผาทำก็ได้ความดินเผา ค้นคว้าได้ความมีติดบอด แต่ถ้าเป็นความจริง มันจะเป็นสังจะความจริง มันจะเป็นธรรมของเรา มันจะเป็นสมบัติของเรา เอวัง